

DE VON EN ALFABETISERING

VON is een onderwijsvereniging, alfabetisering is vormingswerk. Waarom dan een artikel over alfabetisering in het tijdschrift van VON ? We hebben redenen genoeg daarvoor, denk ik.

Eerst en vooral dienen wij lesgevers op alle niveaus in het onderwijs eens goed in eigen boezem te kijken bij de volgende uitspraak van een medewerker aan een alfabetiseringsproject (Koepel vijf, jg. 81, nr. 1) : "Ook vanuit het onderwijs, vooral het beroepsonderwijs zijn er heel wat potentiële kandidaten. Problemen van analfabetisme worden er immers niet erkend en men doet er ook niets aan. Alleen het aanleren van een vak telt er." Waarom dit verwijt aan de beroepsschool ? En aan ons hele onderwijssysteem dat dus voor een redelijk aantal leerlingen gewoonweg faalt ?

Het is wel niet altijd juist dat analfabetisme bij sommige leerlingen niet erkend zou worden, wel is waar dat er op school weinig of niets aan gedaan wordt. Dat is niet altijd kwade wil of laksheid, maar in vele gevallen is dat pure onmacht.

Ik heb die onmacht van bij mijn eerste stappen in de praktijk van lesgeven gevoeld. Als beginnend leerkracht kom je immers heel dikwijls in het beroepsonderwijs terecht. Ik werd geconfronteerd met meisjes van 13, 14, 15 jaar die niet konden lezen of met moeite, of die geen leesbare letter op papier kregen. Ik wist toen niet hoe ik daaraan kon verhelpen. Die onmacht werd bovendien vergroot door onzekerheid en onervarenheid, en niets om op terug te vallen. De normaalschoolopleiding richt zich immers uitsluitend op de gemiddelde situatie van de gemiddelde leerling uit het gemiddeld begoede, burgerlijke milieu. In de beroepsschool waar je niets van dit alles terugvindt, moet je

dus maar improviseren, met alle gevolgen vandien : 200.000 analfabeten in België waarvan een heleboel toch reeds onderwijs genoten !

Een tweede faktor die ontzettend meespeelt in de onmacht van leerkrachten in de beroepsschool om leerlingen op te vangen die dreigen uit de boot te vallen is de enorme kloof die bestaat tussen de leefwereld van de leerlingen en die van vele leerkrachten. Misschien is dit wel de belangrijkste faktor. Dit geldt trouwens niet alleen voor de beroepsschool, die kloof is voor vele arbeiderskinderen reeds een probleem in het lager onderwijs. Eigenlijk zou dat geen probleem hoeven te zijn. En dat zou kunnen, indien ons ooit geleerd was dit te erkennen als belemmerend voor het onderwijsproces- en dan niet alleen belemmerend vanuit het milieu van de leerling- én, als ons ooit geleerd was hoe ermee om te gaan.

Na jaren ervaring leer je 't ook wel. Sommigen nooit, en die proberen dan zo vlug mogelijk in een zogenaamd 'beter' school terecht te komen. Op dit terrein valt er voor het beroepsonderwijs nu juist erg veel te leren van de alfabetisering. Paulo Freire, op wie de methode voor de alfabetisering grotendeels geïnspireerd is, heeft misschien wel in Brazilië gewerkt in een totaal ander milieu en andere omstandigheden, maar we kunnen voor onze onderwijssituatie, vooral dan in de beroepsschool, toch erg veel van hem leren.

Sinds de kennismaking met zijn 'Pedagogie der Onderdrukten' kan ik een aantal ervaringen uit mijn beroepsschoolpraktijk beter plaatsen en er effectiever mee werken.

Ik denk dat zolang we niet met de mentaliteit die uit het volgende citaat van Freire spreekt, de beroepsschool hinnenstappen, we zullen blijven falen met ons onderwijs aan de maatschappelijk zwakkeren : "Wie niet inziet dat hijzelf even sterfelijk is als ieder ander, heeft nog een lange weg te gaan, eer hij het ontmoetingspunt bereikt.

Daar waar men elkaar ontmoet, zijn geen totaal onwetenden,
ook geen volmaakt wijzen - er zijn alleen mensen die
samen proberen om meer te leren dan zij al weten."

Linda Van der Auwera.

ALFABETISERING

Wie hoort dat Vlaanderen nog 200.000 analfabeten telt, kijkt verbaasd op. Nochtans is dit een hard cijfer, dat ons scherp konfronteert met een realiteit waarin we ons nog nauwelijks kunnen inleven : niet kunnen lezen of schrijven in een maatschappij die voortdurende beroep doet op deze vaardigheden.

Op de enquête van UNESCO in 1964 naar het "Analfabetisme in de West-Europese landen" antwoordde de Belgische regering nog heel formeel dat er bij haar geen analfabeten meer zijn, sinds de veralgemening van de leerplicht in 1914 ! De andere landen antwoordden dat ze het niet wisten... Slechts recent is men beginnen te denken over het probleem van analfabetisme. Groot-Brittannië heeft al een traditie van 20 jaar. Nederland startte in 1977 met het alfabetiseringswerk, Vlaanderen begon in het najaar '78. Tot nu toe was dit enkel partikulier initiatief, slechts schoorvoetend ondersteund door de overheid.

Alfabetiseringswerk in Vlaanderen

In augustus 1978 kwam een eerste initiatief op gang in het "Centrum voor begeleiding en psychoterapie" te Dendermonde samen met de Federatie Organisaties Categorieaal Opbouwwerk. Dit onder impuls van een uitzending van Aktueel (BRT) over extra lessen aan analfabete rekruten in het